

УДК 519:336

МОДЕЛЮВАННЯ ВПЛИВУ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВА

АРТЕМ ГІЗАТУЛІН,

кандидат економічних наук, доцент кафедри прикладної математики та інформатики
Донецького національного технічного університету

У статті запропоновано нову трирівневу імітаційну модель, що дозволяє оцінити вплив податкового навантаження на фінансовий результат підприємства. У результаті застосування моделі за умов нового Податкового кодексу України показано вплив механізму зниження податкових ставок на прибуток підприємства й на надходження до бюджету України.

Ключові слова: прибуток підприємства, податкове навантаження, імітаційна модель, механізм зниження податкових ставок.

Постановка проблеми. Сучасна економіка України диктує необхідність управління податковим навантаженням на мікрорівні, що пов'язано з підвищенням ролі транзакційних податкових витрат та нестабільністю податкового середовища підприємства. Зокрема, до Податкового кодексу України, що був прийнятий у грудні 2010 р., уже внесено безліч змін згідно з новими Законами України. Питання, які пов'язані з оподаткуванням та оптимізацією податків в Україні, є одними з найбільш складних. Ураховуючи протиріччя податкового законодавства України, навіть спеціалісти з великим досвідом роботи та податкові консультанти не можуть відповісти на деякі запитання без глибокого вивчення законодавчої бази та численних роз'яснень окремих питань органами влади [1, 2].

Найбільш розповсюджений підхід до проблеми управління податковим навантаженням (ПН) заснований на застосуванні податкових схем, що дозволяють штучно знизити податкову базу в короткостроковому періоді. Цей метод поєднаний із високою ймовірністю виникнення кримінальної відповідальності в разі визнання таких дій незаконними, а також відрізняється слабкістю кількісного обґрунтування, що може мати слабо прогнозовані наслідки (наприклад, зниження чистого прибутку). Сьогодні звична для податкової оптимізації мета підмінюється прагненням утримати податкове навантаження на деякому, прийнятному для підприємства, рівні. Із цієї точки зору зростає значення регулювання податкового навантаження підприємства за відхиленням від наявного науково обґрунтованого й прийнятого керівництвом планового значення [3, 4].

Останні дослідження й публікації. Теоретичні основи управління оподаткуванням підприємства в умовах сучасної економіки та широке коло питань, пов'язаних із моделюванням процесів оподаткування, відображені в роботах вітчизняних і зарубіжних учених, серед яких можна виділити таких авторів, як Е. Аткинсон, Є. Балацький, В. Вишневський, В. Загорський, Ю. Іванов, А. Крисоватий, А. Матвійчук, Т. Меркулова, А. Скрипник, А. Соколовська, О. Тищенко, М. Елінгам, А. Сандмо, Дж. Стігліц та ін. Концепція адаптивного управління широко представлена в роботах В. Забродського, Т. Клебанової,

В. Скуріхіна та ін. Проте досі не розроблені економіко-математичні інструменти, що дозволяють оцінити вплив податкового навантаження на прибуток підприємства з урахуванням синергичних ефектів взаємодії макrorівня й мікрорівня в умовах нестабільного економічного середовища.

Метою статті є розробка імітаційної моделі оцінки впливу податкового навантаження на прибуток підприємства з урахуванням особливостей нового Податкового кодексу України (далі - ПК України).

Виклад основного матеріалу. Для регулювання податкового навантаження підприємства було запропоновано модельний комплекс, що містить такі блоки:

- формування інформаційного простору ознак й оцінка показників;
- аналіз і прогнозування інтегрального показника податкового навантаження;
- формування адаптивного регулятора податкового навантаження;
- імітація регулювання податкового навантаження;
- прийняття рішення щодо регулювання податкового навантаження [5].

Розглянемо ситуацію з регулювання процесу оподаткування умовного підприємства з такими припущеннями:

- підприємство являє собою велику торговельну компанію зі щомісячним доходом понад 10 000 000 грн;
- згідно з п. 10 розділу XIX ПК України "Остаточні і перехідні положення" планується поетапне зниження ставки податку на прибуток до 16 %: 2011 рік - 23 %; 2012 - 21 %; 2013 - 19 %; 2014 - 16 %.
- розділ V ПК України регламентує питання вилучення такого податку, як податок на додану вартість (ПДВ). ПК України передбачено зниження ставки ПДВ з 20 % до 17 % (з 1 січня 2014 року).
- мінімальний розмір єдиного соціального внеску (ЄСВ) за ПК України для підприємств на будь-якій системі оподаткування складає 34,7 % від установленого мінімального рівня заробітної плати.

Моделювання податкового навантаження підприємства може проводитися з різним ступенем деталізації як складу самих платежів, так і механізмів їх стягнення й сплати. Запропонована імітаційна мо-

№ 7 (114) листопад-грудень 2011 р.

дель відбиває взаємодію фінансово-економічних показників діяльності підприємства, його податкових платежів і податкового навантаження. У загальному випадку імітаційна модель коректується під конкретне підприємство з метою одержання достовірних результатів імітації.

Підприємство являє собою торговельно-посередницьку організацію, доходи якої складаються з виручки від реалізації товарів. До валових витрат підприємства належать такі статті:

- податок на прибуток;
- податок на додану вартість;
- відрахування за єдиним соціальним внеском;
- податок на землю;
- інші податки (регіональні податки, податок на рекламу тощо);
- нарахування на заробітну плату;

- інші витрати (комунальні платежі, придбання палива та ін.).

Показник податкового навантаження розраховується як відношення відповідної суми податків і зборів до виручки від реалізації, помножене на 100 %. Оскільки підприємство не завжди працює прибутково, то цей показник є більш надійним для характеристики податкового навантаження на підприємство. Чим вищий цей показник, тим більше коштів від податків надходить до бюджету.

Комп'ютерна імітація моделі виконана в імітаційному середовищі PowerSim. Для побудови імітаційної моделі управління податковим навантаженням підприємства представимо рівняння функціонування цієї моделі. Уведемо рівень L1, що відображає валові витрати підприємства, збільшувати витрати буде потік R1 (рис. 1).

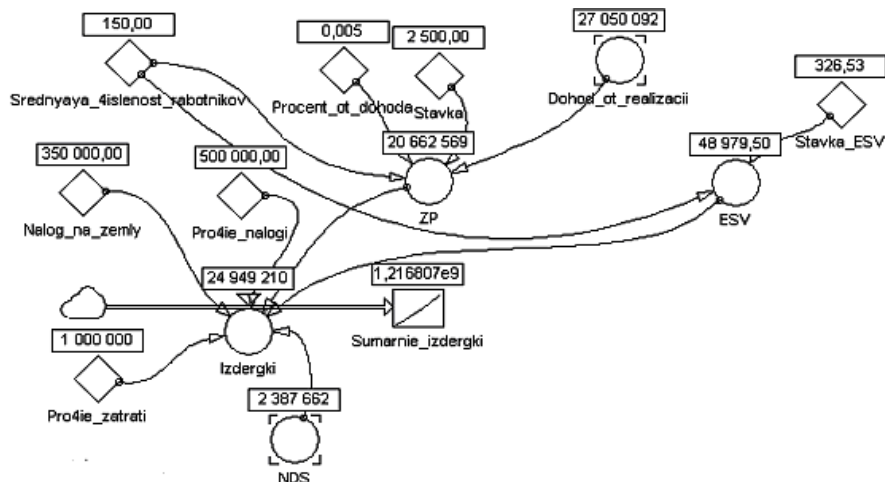

Рис. 1. Діаграма розрахунку валових витрат підприємства в програмному середовищі PowerSim.

Уведемо рівень L2, який описує чистий прибуток, що отримує підприємство. Для збільшення прибутку будемо використовувати потік R3, потік для

зменшення прибутку вводити не будемо, оскільки цей рівень відображає прибуток із вирахування всіх витрат підприємства (рис. 2).

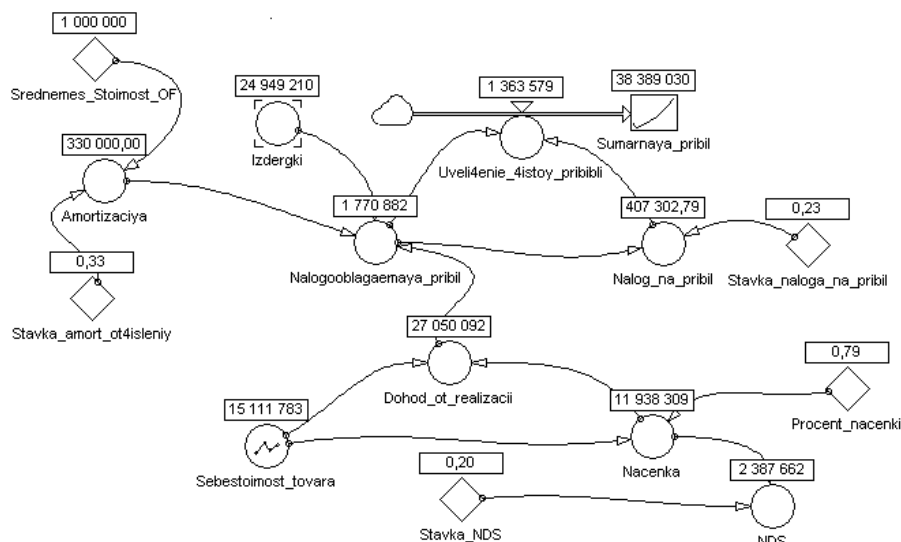

Рис. 2. Діаграма розрахунку чистого прибутку підприємства в програмному середовищі PowerSim.

Уведемо рівень L3, що відображає суму податків, яку сплачує підприємство та які надходять до бюджету за поточний період часу. Збільшувати податки буде потік R4, а зменшувати - потік R5. На підставі рівня L3 обчислюється

показник податкового навантаження підприємства. Також уведемо рівень L4, що накопичує надходження до бюджету за рахунок отриманих від підприємства податків, який збільшується потоком R6 (рис. 3).

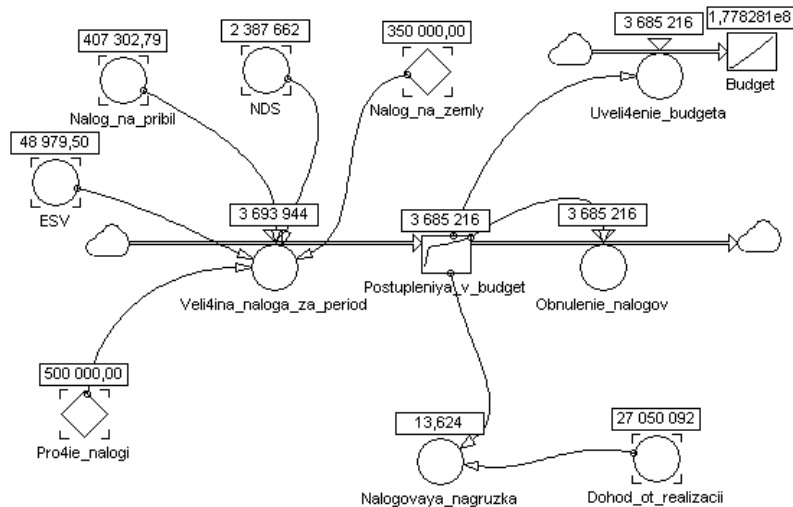

Рис. 3. Діаграма розрахунку загальної суми податків, надходжень до бюджету та податкового навантаження в програмному середовищі PowerSim.

Дослідження динаміки надходжень грошових коштів до державного бюджету та динаміки отримання підприємством прибутку на основі побудованої імітаційної моделі показали таке.

1. Ситуація, яка відповідає чинній системі оподаткування. У зазначених умовах імітаційна модель показала, що динаміка руху податку на прибуток, ПДВ та загальної величини податку є ідентичною. Це зумовлено тим, що податок на прибуток та ПДВ залежні від тих самих факторів (собівартості товару), а до складу загальної величини податку входять інші податки, які є постійними величинами.

На початку своєї діяльності підприємство працює собі у збиток, згодом прибуток перевищує витрати. Але загальні витрати підприємства значно вищі за отриманий прибуток. Податки за кожний період досить невеликі порівняно з прибутком підприємства, хоча на початку й перевищують прибуток. Але в той же час загальні надходження до бюджету від оподаткування підприємства значно більші, ніж загальний прибуток підприємства.

Отже, при заданих ставках оподаткування значення податкового навантаження становить близько 13 %, що досить небагато.

2. Ситуація зниження податкового навантаження згідно з новим Податковим кодексом України. Імітація проводилась за умов зниження ставки податку на прибуток до рівня 16 %, а податку на додану вартість - до 17 %. Інші вхідні дані залишалися незмінними.

На початкових етапах моделювання значення податку на прибуток залишається майже незмінним, але різниця поступово збільшується та розмір грошових коштів стосовно існуючої системи оподаткування зменшився на 17,6 %.

Як у випадку з податком на прибуток, на почат-

кових етапах моделювання різниці між відрахуваннями з ПДВ майже немає, а на кінцевому етапі моделювання розмір ПДВ зменшився на 15 %. Надходження до бюджету при зменшенні податкових ставок зменшилися на 10 %. А от прибуток підприємства на останньому етапі моделювання збільшився майже на 47 %. Найменше зменшення податкових ставок вплинуло на показник податкового навантаження, який зменшився лише на 1 %.

Висновок

Результати імітаційного експерименту діяльності підприємства показали, що запропонований у новому Податковому кодексі України механізм зниження податкових ставок істотно не вплине на значення податку на прибуток, ПДВ, надходження до бюджету та показник податкового навантаження, проте майбутні зміни податкових ставок повинні досить позитивно вплинути на прибуток підприємств.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Податковий кодекс України: за станом на 12 серпня 2011 р. - К. : Правова єдність, 2011. - 487 с.
2. Загородній А. Г. Податки та податкове планування підприємницької діяльності : [монографія] / А. Г. Загородній, А. В. Єлісеєв. - Львів : Центр Бізнес-Сервіс, 2003. - 152 с.
3. Данілов О. Д. Фінанси у запитаннях і відповідях / О. Д. Данілов, Д. М. Серебрянський. - К. : Комп'ютерпрес, 2006. - 230 с.
4. Пансков В. Г. Налоги и налогообложение / В. Г. Пансков, В. Г. Князев. - М. : Нова, 2003. - 334 с.
5. Клебанова Т. С. Оптимизация налоговой нагрузки предприятия на основе системно-динамического моделирования / Т. С. Клебанова, А. С. Ястребова // Налогообложение: проблемы науки и практики - 2007 : [монография]. - Харьков : ИД "ИНЖЭК", 2007. - С. 254-270.

A. Hisatulın

MODELING THE IMPACT OF THE TAX BURDEN ON PROFITS

This article proposes a new three-level simulation model to assess the impact of the tax burden on financial results. As a result of the use of models to the new Tax Code of Ukraine shows how the mechanism of lower tax rates influence on enterprises profits and revenues of Ukraine.

Key words: enterprises profits, tax burden, simulation model, mechanism of lower tax rates.

© А. Гізатулін
Надійшла до редакції 07.11.2011

№ 7 (114) листопад-грудень 2011 р.